

OFICIUL AVOCATULUI POPORULUI

TUDOR LAZĂR

Adjunct al Avocatului Poporului

RAPORT TEMATIC

SINTEZĂ

***PRIVIND CAZUISTICA MANIFESTĂRILOR
DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE***

***ELABORAT:
Muntean Igor,
consultant superior***

Chișinău 2014

CUPRINS

- I. Scopul sintezei**
- II. Cadrul normativ și instituțional relevant**
 - ✓ **Legislația națională și internațională relevantă**
 - ✓ **Cadrul instituțional și instrucțiunile aprobate de către organele centrale de specialitate**
- III. Fenomenul violenței domestice prin prisma cauzisticii oficiului ombudsmanului și a Curții Europene**
- IV. Convenția privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice**
- V. Recomandări**

Anexe:

- Model de cerere pentru intervenția poliției în caz de violență domestică
- Informația statistică a IGP privind ordonanțele de protecție
- Recomandarea nr. 47 a CSJ, cu privire la aplicarea prevederilor art. 318⁶ CPC la aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie
- Hotărârea Plenului nr. 1 a CSJ, Cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXXI din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie)

1. SCOPUL SINTEZEI

Prezenta lucrare își propune să reflecte mai multe aspecte legate de violența domestică în baza datelor din ultimii ani în ultimii ani, inclusiv a datelor obținute în rezultatul aplicării Legii nr. 45/01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, în special a cazuisticii din acest domeniu.

În funcție de caracterul manifestărilor și prejudiciul cauzat, violența domestică este un fenomen extrem de complex cu o multitudine de aspecte de ordin social, psihologic, spiritual, economic.

Drept repere pentru elaborarea studiului au servit cadrul normativ și instituțional, cazurile examinate de Oficiului Avocatului Poporului, practica Curții Europene pentru Drepturile Omului, precum și consultarea paginilor web relevante:

2. CADRUL NORMATIV ȘI INSTITUȚIONAL RELEVANT

a) Cadrul normativ național

- Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994,
- Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45-XVI din 01.03.2007,
- Legii privind drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.1994,
- Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal nr. 133 din 08.07.2011 (în vigoare de la 14.04.2012),
- Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr. 5-XVI din 09.02.2006,
- Legea nr.713 din 06.12.2001 privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope;
- Codului familiei, aprobat prin Legea nr. 1316-XIV din 26.10.2000,
- Codului de procedură civilă, aprobat prin Legea nr. 225-XV din 30.05.2003,
- Codul penal, aprobat prin Legea nr. 985-XV din 18.04.2002
- Codul de procedură penală, aprobat prin Legea nr. 122-XV din 14.03.2003
- Hotărârea 1512 din 31 decembrie 2008 cu privire la aprobarea Programului Național privind dezvoltarea unui sistem integrat de servicii sociale, 2008 - 2012;
- Hotărârea Guvernului nr.1200 din 23.12.2010 pentru aprobarea Standardelor minime de calitate privind serviciile sociale prestate victimelor violenței în familie
- Hotărârea Guvernului Nr. 129 din 22.02.2010 cu privire la aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a centrelor de reabilitare a victimelor violenței în familie;
- Hotărâre privind aprobarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a Centrului de Asistență și Consiliere pentru Agresorii Familiali și a standardelor minime de calitate nr. 496 din 30.06.2014;
- Hotărârea Plenului CSJ Nr. 1 din 28 mai 2012, cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXXI din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie)
- Recomandarea CSJ nr. 47, cu privire la aplicarea prevederilor art. 318⁶ CPC la aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie

b) Cadrul normativ internațional

- Carta Națiunilor Unite - 24 octombrie 1945;
- Declarația universală a drepturilor omului din 10.12.1948
- Convenția europeană pentru apărarea drepturilor și libertăților fundamentale din 04.11.1950
- Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor (CEDAW), adoptată și deschisă spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 1979;

- Convenția cu privire la drepturile copilului, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989;
- Declarația privind eliminarea violenței împotriva femeilor, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 23 februarie 1994;
- Declarația și Platforma de acțiune adoptate la Beijing, în cadrul Conferinței Mondiale asupra Femeilor, septembrie 1995;
- Rezoluția Adunării Generale a Națiunilor Unite 61/143 privind intensificarea eforturilor în vederea eliminării tuturor formelor de violență împotriva femeilor din 19 decembrie 2006;
- Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități, adoptată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 26 septembrie 2007;
- Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei(2002) 5 din 30 aprilie 2002 privind protecția femeilor împotriva violenței;
- Recomandarea generală nr.28 privind obligațiile de bază ale statelor Membre în baza articolului 2 al Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor;
- Raportul special al Națiunilor Unite pentru violența împotriva femeilor, cauzele și consecințele acesteia, vizita din 4 până în 11 iulie 2008

c) Cadrul instituțional și actele administrative cu caracter normativ aprobate de organele centrale de specialitate

Principala instituție care se ocupă de problemele ce țin de violența în familie este MMPSF prin intermediul Departamentului de politici pentru asigurarea egalității de gen și prevenirea violenței. Direcțiile de asistență socială se ocupă la nivel raional de problematica dată.

Ministerul Afacerilor Interne este responsabil de înregistrarea și sistematizarea datelor, creează o bază statistică relevantă în acest domeniu, dar și intervine nemijlocit în soluționarea cazurilor de violență în familie, prin menținerea ordinii publice și aplicarea corectă a Legii nr.45. Cazurile grave de violență domestică ce poartă caracter infracțional, sînt examinate de MAI în conformitate cu prevederile Codului Penal.

Pentru a îmbunătăți colaborarea între autoritățile locale și cele centrale în ceea ce privește prevenirea și soluționarea cazurilor de violență în familie, precum și pentru a asigura implementarea cadrului legal existent, au fost elaborate și aprobate de MMPSF, MS și MAI, un șir de instrucțiuni sectoriale specifice (pentru asistenții sociali, lucrătorii medicali și ai poliției), care stabilesc clar atribuțiile în procesul de prevenire și combatere al acestui fenomen. În acest context menționăm

➤ *Ordinul Ministerului Sănătății nr. 155 din 24.02.2012 cu privire la aprobarea instrucțiunii privind intervenția instituțiilor medicale în cazurile de violență în familie*

Furnizorii de servicii de sănătate au posibilitatea de a detecta și interveni în cazurile de violență în familie. Astfel, **lucrătorul medical asigură persoanei identificate victimă a violenței în familie:**

- a) Asistență medicală

- b) Sprijin emoțional
- c) Documentare minuțioasă
- d) Informare/raportare
- e) Referire către alte servicii

➤ Ordinul Ministerului Muncii, protecției sociale și familiei nr. 22 din 09.08.2012 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind intervenția secțiilor/direcțiilor asistență socială și protecție a familiei, în cazurile de violență în familie

În cazurile de violență în familie intervenția autorităților abilitate urmărește următoarele scopuri:

- a) Prevenirea și reducerea violenței în familie prin toate mijloacele disponibile, conform legislației;
- b) Garantarea protecției și siguranței membrilor familiei care suferă de violență în familie, în special copiilor, bătrânilor și persoanelor cu dizabilități;
- c) Garantarea respectării prevederilor Legii Nr. 45-XVI din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, și altor prevederi ale legislației Republicii Moldova;
- d) Atragerea la răspundere a agresorului;
- e) Reabilitarea abuzatorului, dacă este posibil după caz;
- f) Reducerea recidivei și necesității de intervenție repetată;
- g) Prevenirea cazurilor grave de leziuni corporale și omorului prin intervenția precoce.

Autoritățile competente sunt obligate să acorde protecție victimei și să prevină potențialele cazuri de violență prin următoarele acțiuni:

- Informarea victimei despre măsurile de protecție disponibile –posibilitatea obținerii ordonanței de protecție;
- Informarea victimei despre serviciile de asistență socială existente;
- Însotirea victimei către serviciile de asistență socială, după caz;
- Transportarea victimei pentru obținerea asistenței medicale sau serviciilor de asistență și protecție, după caz.

➤ Ordinul Ministerului Muncii, protecției sociale și familiei nr. 109 din 10.08.2014 cu privire la aprobarea „Conceptului serviciilor de reabilitare a agresorilor familiari”

Scopul acestui Concept este de a dezvolta sistemul și serviciile pentru reabilitarea agresorilor familiari prin fortificarea capacităților prestatorilor de servicii.

- de a oferi o bază conceptuală pentru crearea serviciilor pentru agresorii familiari în Moldova;
- de a familiariza prestatorii de servicii cu modelele existente de servicii adresate agresorilor familiari din alte țări;
- de a asigura prestatorii de servicii cu instrumente de lucru cu agresorii familiari
- de a argumenta necesitatea dezvoltării serviciilor pentru agresori.

➤ Ordinul Ministerului Muncii, protecției sociale și familiei nr. 105 din 02.08.2012 cu privire la aprobarea Instrucțiunilor privind modul de exercitare, de către administrația publică locală, a atribuțiilor legale în domeniul prevenirii și combaterii violenței în familie, - care indică semnele caracteristice stării de violență în familie precum,

a) semne generale:

- persoanele abuzate sunt complexate, lor fiindu-le teamă că nu-i vor face pe placul agresorului;
- sunt de acord cu orice face sau spune agresorul;
- iau legătura în permanență cu agresorul pentru a-i raporta unde sunt și ce fac;
- primesc telefoane frecvente de la agresor, fiind sub controlul lui permanent;
- vorbesc despre gelozia și posesivitatea partenerului, accesul limitat la bani și alte bunuri comune, despre faptul că partenerul nu agreează contactele cu prietenii și chiar cu rudele;
- rareori merg în public fără partener, etc.

b) semne fizice:

- au leziuni corporale, dar explică că le-au obținut în rezultatul unor accidente;
- se îmbracă în haine care pot ascunde urmele vânățărilor sau rănilor;
- lipsesc deseori de la serviciu, școală sau evenimente sociale fără vreo explicație, etc.

c) semne psihologice:

- persoana are o autopreciere foarte joasă, chiar dacă în trecut a fost o persoană de succes;
- persoana demonstrează schimbare bruscă de personalitate (o persoană sociabilă, brusc devine retrasă, închisă în sine);
- persoana suferă de depresie, anxietate, altelei poate deveni agresivă, este posedată de gânduri de suicid, etc.

➤ Ordinul Ministerului Afacerilor Interne nr. 275 din 14.08.2012 cu privire la aprobarea Instrucțiunii metodice privind intervenția organelor afacerilor interne în prevenirea și combaterea cazurilor de violență în familie care are drept scop,

a) prevenirea și reducerea fenomenului violenței în familie prin toate mijloacele legale disponibile;

b) garantarea protecției și siguranței membrilor familiei care suferă de violență în familie, în special copiilor, persoanelor în etate și celor cu dizabilități;

c) garantarea respectării prevederilor legislației cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie și altor prevederi ale legislației naționale și tratatelor internaționale, la care Republica Moldova este parte;

d) atragerea la răspundere penală sau contravențională a agresorului, precum și reabilitarea acestuia;

e) reducerea recidivei și necesității de intervenție repetată;

f) prevenirea omorurilor și vătămări corporale prin intervenția primară;

g) eficientizarea activităților de prevenție generală și individuală cu subiecții violenței în familie;

h) abordarea multidisciplinară a cazurilor de violență în familie și referirea subiecților violenței în familie la serviciile sociale, acordate beneficiarilor din categoria vizată

3. FENOMENUL VIOLENȚEI DOMESTICE PRIN PRISMA CAZUISTICII OFICIULUI OMBUDSMANULUI ȘI A CURȚII EUROPENE

Una din concluziile ombudsmanului, menționată în Rapoartele anuale¹, ține de observația că subiectul violenței domestice rămîne totuși a fi unul evitat în societate, iar gravitatea acestui fenomen nu este conștientizată de societate în măsura necesară.

Odată cu adoptarea Legii „Cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie” nr.45-XVI din 01.03.2007, autoritățile publice centrale abilitate cu funcții de elaborare și de promovare a politicilor de prevenire și de combatere a violenței în familie și de asistență socială a subiecților violenței în familie au întreprins unele acțiuni ce țin de implementarea prevederilor legale.

Legea a oferit o nouă perspectivă juridică noțiunii violența domestică, însumînd un sistem mai eficient de măsuri de prevenire și combatere a acesteia. Astfel, în document pentru prima dată a fost inclusă definiția fenomenului de violență domestică care cuprinde un complex de comportamente agresive sistematic repetate și aplicate față de victimă. De asemenea documentul include și noțiunea de ordonanță de protecție, ca instrument legal important prin care instanța de judecată aplică măsuri de protecție a victimei violenței domestice.

Pe parcursul ultimilor ani Instituția Ombudsmanului a încercat să monitorizeze impactul aplicării Legii nr.45 de organele de resort, fapt care i-a permis abordarea din diverse perspective a fenomenului violenței domestice în Moldova.

Potrivit art.11 alin.(3) din Legea nr.45/01.03.2007 *autoritățile abilitate cu funcții de prevenire și combatere a violenței fizice, psihologice sunt obligate să reacționeze prompt la orice sesizare și să informeze victimile despre drepturile lor. Ce avem în realitate? Deși autoritățile, a căror competență conține implicit întreprinderea măsurilor de combatere și protecție a victimelor violenței domestice, au un spectru juridic larg de acțiune, acestea nu întotdeauna reușesc să intervină prompt atunci cînd astfel de cazuri sînt identificate.*

Potrivit adresărilor înregistrate cu privire la actele de violență domestică în Instituția Ombudsmanului, una din problemele primare în procesul de combatere a fenomenului dat este **lipsa acțiunilor prompte ale ofițerilor operativi de sector atunci cînd sînt sesizați despre cazurile de violență și chiar atitudinea lor pătinitoare uneori.** Ofițerii operativi de sector evită frecvent să întreprindă acțiuni de protecție în privința victimelor violenței domestice. Mai mult, manifestă o atitudine

¹ <http://www.ombudsman.md/sites/default/files/rapoarte/raport2012-final.pdf>
http://www.ombudsman.md/sites/default/files/rapoarte/raport_cpdom_2013.pdf

părtinitoare și favorizează pe agresori, cu care deseori sunt buni cunoscuți sau chiar prieteni. Sînt atestate cazuri cînd agresorul este fost colaborator al organelor de drept. Respectiv, din pședosolidaritate profesională ofițerii operativi de sector se fac a nu vedea toate împrejurările cazurilor de violență în familie, ezitînd să aplice măsuri de protecție în privința victimelor. Totodată, este invocat faptul că ofițerii de sector reacționează operativ doar în cazul în care victimele nu doar declară, dar și demonstrează consecințele aplicării față de ele ale actelor de violență fizică (leziuni corporale, entorse, echimoze, fracturi etc.). Totodată, declararea actelor de violență domestică de alt caracter, cum ar fi presiunea psihologică, provocarea disconfortului familial, nu sunt luate în considerație, cazul petiționarei N.M.,² confirmă acest fapt. Din acest motiv examinarea cazurilor de violență domestică nu este eficientă, dat fiind lipsa poziției neutre și al acțiunii prompte ale acestora, chiar dacă raportarea cazurilor de violență domestică de către femei se face primordial organelor de poliție³.

Ținînd cont de importanța documentării obiective și a stabilirii de către ofițerii operativi a circumstanțelor de fapt la examinarea cazurilor de violență domestică, avocatul parlamentar a expediat un demers Comisariatului General de Poliție. Ombudsmanul a recomandat atenționarea ofițerilor operativi de sector, inclusiv prin instruire de ordin intern, asupra necesității de a asuma un rol neutru și a manifesta atitudine nepărtinitoare, precum și a evita orice forme de favorizare a actorilor implicați în actele de violență domestică, în special a agresorilor. Totodată, s-a solicitat îmbunătățirea nivelului de percepere de către angajații organelor de poliție a tuturor formelor de violență domestică la examinarea cazurilor de violență domestică și conștientizarea necesității aplicării măsurilor de protecție a victimelor violenței în familie și acționării prompte.

În pofida recomandărilor ombudsmanului adresate organelor de poliție, statul nu a reușit să îmbunătățească situația la acest capitol, fapt dovedit și de condamnarea Moldovei la CEDO în acest sens. Astfel în cauza *Mudric c. Moldovei din 16.07.2013*, Curtea Europeană a constatat lipsa unor acțiuni decisive ale organului de poliție în procesul de combatere a violenței domestice, organul de poliție menționînd că agresorul nu prezenta pericol și respectiv organul de drept a refuzat să asigure măsurile de protecție prevăzute de legislație.

Un alt aspect care împiedică implementarea eficientă a Legii nr.45 este **înlăturarea agresorului de la domiciliu și asigurarea executării ordonanței de protecție de către organele de resort**. În acest sens ținem să menționăm, că Instituția Ombudsmanului a fost sesizată atunci, cînd în privința victimei violenței domestice a

² Petiționara N.M. a invocat lezarea dreptului constituțional la viață, integritate fizică și psihică prin prisma violenței domestice. Din cele relatate în petiție reiese că fostul soț (fost militar), cu care din anumite motive locuiesc împreună, întreprinde acte de violență cu caracter psihologic și economic, manifestate atît față de petiționară, cît și față de cele două fiice ale lor, prin impunerea voinței și controlului personal, prin provocări ale stărilor de tensiune și de suferință psihică, precum și prin privarea de mijloace economice cu limitarea de a folosi și dispune de bunurile comune. Adresările sale către ofițerul operativ de sector rămîneau fără soluționare, pe motivul, că față de petiționară nu erau aplicate acte de violență fizică. La intervenția avocatului parlamentar, organele abilitate au întreprins măsurile de protecție, totodată fiind emisă în acest sens o ordonanță de protecție.

³ Conform Raportului violența față de femei în Republica Moldova, ediția 1, 2011 Biroul de Statistică a RM; UNDP 33,3% dintre femei vor merge la organele de poliție; femeile din mediul urban au mai mare încredere în organele de poliție și în caz de survenire a acțiunilor violente 37,2% se vor adresa către acestea.

fost emisă Ordonanța de protecție, însă agresorul rămânea să locuiască în același domiciliu cu victima. În acest sens a fost sesizat organul de asistență socială și Procuratura pentru a asigura executarea ordonanței⁴. Deseori întâlnim cazuri, când victimele violenței domestice din frica față de agresor, ezită să facă uz de mecanismele de protecție oferite de stat. Persoanele supuse violenței domestice renunță la acestea la etapa adresării în instanța de judecată sau a emiterii ordonanței de protecție pentru înlăturarea agresorului de la domiciliu, iar motivele cel mai frecvent invocate de victime sînt teama de a-și întreține de unele singure familia și frica de a fi urmărită/hărțuită de agresor.

Concluzia care se impune este că victimele violenței domestice nu au certitudinea că organele de asistență socială și de poliție le vor asigura protecția necesară. Această concluzie vine să fie confirmată și în cauza *T.M și C.M c. Moldovei din 28.01.2014*, unde Curtea a constatat că poliția nu a întreprins vreo acțiune fermă pentru a-l înlătura pe agresor din casă, iar Procuratura a apreciat vătămarile corporale ale victimei drept insuficient de grave, pentru a examina cauza sub aspect penal. Totodată instanța de judecată a suspendat executarea ordonanței de protecție, în pofida situației de urgență, constatînd lipsa de probe ale violenței domestice.

O altă problemă o constituie aprecierea incorectă sub influența mai multor factori subiectivi a riscurilor pentru integritatea fizică, sănătatea, securitatea și viața victimelor violenței domestice, precum și prin ***omisiunea aplicării măsurilor de protecție la eliberarea ordonanței de protecție de către instanțele de judecată de sector*** la aplicarea art. 15 din Legea nr. 45 din 01.03.2007. Un exemplu în acest sens îl reprezintă adresarea unei petiționare⁵ către ombudsman, prin care dînsa a invocat faptul că, în pofida eliberării ordonanței, actul judecătoresc nu îi asigură protecția eficientă și suficientă atît ei cît și copiilor. Petiționara a fost nevoită să conteste Încheierea instanței de judecată de sector pentru a înlătura deficiențe admise de prima instanță, invocînd că prin respingerea solicitărilor ei în instanță, dînsa este lipsită de posibilitatea de a se întoarce în propria locuință, de utiliza bunurile pe care le deține și care se păstrează în locuință, pe motiv că agresorul deține armă, iar victima vede în acest fapt o amenințare reală și directă pentru securitatea și viața sa. Cu toate acestea, instanțele ierarhic superioare au continuat practica primei instanțe și au admis doar parțial cererea reclamantei, lipsindu-l

⁴ Petiționara a invocat că Judecătoria raionului Strășeni a dispus în privința sa și copiilor săi ordonanța de protecție, însă aceasta nu se execută de către inspectoratul de Poliție Strășeni, iar agresorul G.S. continuă să locuiască cu victima și familia sa. În acest sens a fost sesizată Procuratura care a constatat că în rezultatul controlului efectuat s-a stabilit că la 31.05.2013 a fost pornită urmărirea penală în privința agresorului G.S. în baza art.201/1 alin.(2) lit.a) Cod penal, în a cărei cadru în aceeași zi ultimul a fost reținut. În baza demersului procurorului, Judecătoria Strășeni a emis o încheiere cu privire la arestarea agresorului pe un termen de 30 zile. Totodată, conform informației furnizate de către DASPF Strășeni, familia petiționarei a fost luată la evidență, iar situația - monitorizată.

⁵ Petiționara N. a invocat situația că soțul N. A. o maltratează, amenințînd-o cu moartea în prezența copiilor minori și-i împiedică accesul în locuință. Petiționara, a prezentat suplimentar ordonanța de protecție și încheierea emisă de Judecătoria sectorului Rîșcani, mun. Chișinău. Prin această Încheiere, s-a dispus aplicarea Ordonanței de protecție în privința victimei la domiciliul părinților ei. Încheierea petiționara/victima a atacat-o cu recurs la Curtea de Apel Chișinău, invocînd că prin respingerea solicitărilor ea nu poate să se întoarcă în locuința proprie unde îi sunt bunurile principale și îmbrăcămintea, precum și faptul că agresorul deține arme. Ulterior, Colegiul Civil al Curții de Apel Chișinău a examinat în ordine de recurs Cererea împotriva Încheierii Judecătorei Rîșcani mun. Chișinău. Potrivit deciziei menționate, victimei i s-a oferit protecție pe un termen de 90 de zile, obligînd agresorul să stea departe de locul aflării temporare a familiei victimei, precum și interzicerea agresorului de a vizita victima la locul de muncă și de a purta armele deținute.

temporar (pe perioada ordonanței de protecție) pe agresor de dreptul de a purta armă. În acest caz victima a fost cea care a părăsit domiciliul și nu agresorul. Această practică defectuoasă a fost constatată și în cauza *B. c. Moldovei* din 16.07.2013, prin care instanța de judecată a admis parțial cererea și a măsurilor de protecție, refuzând victimei de a obliga agresorul să părăsească domiciliul comun.

Este de menționat că în ultimii ani, instanțele judecătorești au o practică atât de divergență în soluționarea cauzelor legate de violența domestică, încât s-a ajuns la situația că nu numai cetățenii nu știu cum trebuie să procedeze în cazurile de violență domestică, dar nici judecătorii. Din aceste considerente s-a ajuns la concluzia că este necesar a oferi opinii consultative judecătorilor. În legătură cu necesitatea aplicării corecte și uniforme a normelor de competență, de procedură propriu-zisă și exercitare a căilor de atac, merită a fi apreciată emiterea de Curtea Supremă de Justiție a Hotărârii Plenului CSJ Nr.1 din 28 mai 2012, cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXXI din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie) și a Recomandării CSJ nr. 47, cu privire la aplicarea prevederilor art. 318⁶ CPC la aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie.

Pentru îmbunătățirea calității actului justițial, pe lângă impunerea uniformizării și unificării practicii judiciare naționale, se impune aplicarea directă a jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului, reducerea duratei examinării cauzelor etc. Este de evidențiat în acest sens faptul că în conformitate cu *Declarația de la Interlaken* din 19 februarie 2010, s-a menționat că una din prerogativele statelor membre este să execute în totalitate hotărârile CtEDO și să prevină violări similare pe viitor, să ia în calcul jurisprudența în evoluție a Curții, inclusiv care se referă la alte state.

Violența în familie reprezintă o problemă socială extrem de gravă, iar specialiștii o consideră o formă de tortură din cauza caracteristicilor sale. Impactul social al violenței în familie este extins, deoarece aceasta afectează nu numai victimele, dar și persoanele care sînt martore sau au cunoștință de situații de violență în familie.

Violența în familie este una dintre formele de violență cel mai frecvent întâlnite, dar și una din cele mai îngrijorătoare, pentru că este mai puțin "vizibilă". În cele mai multe dintre cazuri, actele de violență au loc în spatele ușilor închise și sînt ascunse de către victimă, din cauza sentimentului de teamă față de agresor și de jenă față de societate. Mai mult chiar, un obstacol îl reprezintă și reticența statului și a organelor sale de a interveni într-o sferă considerată încă „privată”.

Așa cum a arătat jurisprudența națională și internațională la acest subiect, fenomenul violenței în familie capătă amploare și nu cunoaște frontiere, nici limite de vîrstă și nu este caracteristic vreunui grup sau clasă socială.

Referindu-ne în continuare la practica internațională vis a vis de problemele ce apar în acest domeniu considerat privat, invocăm cîteva cauze relevante constate de Curte cu impact similar chiar și mai grav. ***Spre exemplu în cauza Kontrovà împotriva Slovaciei (cererea nr. 7510/04)31.05.2007*** Pe 2 noiembrie 2002, reclamanta a formulat o plîngere penală împotriva soțului ei, pe care îl acuza că a agresat-o și a lovit-o cu un cablu electric. Poliția a sfătuit-o ulterior să-și retragă plîngerea, atunci cînd a mers la

secția de poliție împreună cu soțul său. La 31 decembrie 2002, pîrîtul i-a împușcat mortal pe cei doi copii ai acestora, născuți în 1997 și în 2001. Curtea europeană a constatat încălcarea art. 2 (dreptul la viață) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului ca urmare a neîndeplinirii de către autoritățile statului a obligației de a proteja viața copiilor, precum și încălcarea art. 13 din Convenție (dreptul la un recurs efectiv), dată fiind imposibilitatea obținerii de despăgubiri de către mamă.

În cauza **Opuz împotriva Turciei (nr. 33401/02)09.06.2009** Curtea a constatat încălcarea art. 2 (dreptul la viață) în ceea ce privește uciderea soacrei lui H.O și încălcarea art. 3 (interzicerea tratamentelor inumane sau degradante), în ceea ce privește faptul că statul nu a protejat-o pe soție. Turcia nu și-a îndeplinit obligația de a institui și de a aplica în mod eficient un sistem capabil să elimine violența domestică și să protejeze victimele. Autoritățile nu au recurs nici la măsurile de protecție de care dispuneau și au încetat urmărirea penală sub pretextul că era vorba despre „o problemă de familie”, ignorînd motivul pentru care au fost retrase plîngerile. Cadrul juridic ar fi trebuit să permită continuarea urmăririi penale chiar și în cazul retragerii plîngerilor. De asemenea, Curtea a constatat – pentru prima dată într-o cauză privind violența domestică – încălcări ale art. 14 (interzicerea discriminării), coroborat cu art. 2 și art. 3, pentru violențele suferite de cele două femei avînd legătură cu sexul acestora; violența domestică afecta în principal femeile, iar pasivitatea generalizată și discriminatorie decare au dat dovadă instanțele turcești crea un climat propice acestui tip de violență. Înciuda reformelor în domeniu (adoptarea Legii nr. 4320), indiferența de care justiția, în general, a dat dovadă în materie și impunitatea de care se bucurau autorii au relevat lipsa de motivație din partea autorităților turce de a lua măsurile adecvate pentru a remedia problema: poliția încerca să convingă femeile să-și retragă plîngerile, întîrzierile erau frecvente, iar instanțele atenuau asprimea sancțiunilor în numele onoarei sau al tradiției.

În cauza **Bevacqua și S. împotriva Bulgariei (nr. 71127/01)12.06.2008** Curtea a constatat încălcarea art. 8 (dreptul la respectarea vieții de familie), cu motivarea că autoritățile bulgare nu au luat măsurile necesare pentru a-l sancționa și pentru a-l ține sub control pe soțul reclamantei. De asemenea, Curtea a subliniat că faptul că litigiul dintre reclamantă și soțul său a fost considerat „de natură civilă” nu este compatibil cu obligația autorităților de a proteja viața de familie a reclamantilor.

În cauza **Kaluza împotriva Ungariei (nr. 57693/10)24.04.2012** Curtea a reținut încălcarea art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie), în măsura în care autoritățile maghiare nu au luat suficiente măsuri pentru a o proteja pe reclamantă împotriva violențelor fostul ei partener, în ciuda plîngerilor penale formulate împotriva acestuia pentru violență, a cererilor repetate pentru pronunțarea unui ordin de instituire a anumitor restricții și în ciuda deschiderii unei proceduri civile pentru evacuarea acestuia din apartament.

În cauza **Valiulienė împotriva Lituaniei (nr. 33234/07)26.03.2013** Curtea a apreciat că modul în care autoritățile au aplicat legea procesual penală în cazul d-nei Valiulienė nu i-a oferit acesteia o protecție adecvată împotriva actelor de violență

conjugală. În special, a remarcat că au existat amînări în cadrul anchetei penale, iar procurorul a dispus încetarea cercetărilor.

4. CONVENȚIA PRIVIND PREVENIREA ȘI COMBATEREA VIOLENȚEI ÎMPOTRIVA FEMEILOR ȘI A VIOLENȚEI DOMESTICE

Deschis pentru semnare la 11 mai 2011, la Istanbul, acest nou tratat este unul decisiv și constituie primul instrument obligatoriu din punct de vedere juridic din Europa care creează un cadru legal cuprinzător în scopul protecției femeilor împotriva tuturor formelor de violență. La 1 august a intrat în vigoare ”Convenția de la Istanbul”, deschisă spre semnare în urmă cu trei ani în Turcia.

Deocamdată Republica Moldova nu a ratificat Convenția, însă aderarea Republicii Moldova ar însemna pentru țara noastră abordarea problemelor legate de violența domestică cu totul la un alt nivel, ar oferi instrumente juridice internaționale care ar soluționa eficient cazurile de violență domestică și mai ales conștientizarea calitativ nouă de către oameni a problemelor de care se confruntă victimele violenței domestice, a procedurilor de combatere de violență domestică. Oferind un cadru complet din punct de vedere juridic, Convenția va încuraja măsurile de prevenire și de protecție și va duce la o creștere a anchetelor, a proceselor și a condamnărilor autorilor de fapte de violență.

”Acum toate Statele trebuie să acționeze în vederea ameliorării vieții numeroaselor femei și fete care sunt victime ale violenței doar din cauza că sunt femei », a declarat *Thorbjørn Jagland, Secretarul General al Consiliului European*, într-un mesaj video prin care încurajează Statele membre care încă nu au făcut-o să semneze și să ratifice Convenția.”

”Unul dintre punctele forte ale Convenției – deschisă tuturor țărilor – constă în crearea unui grup de experți independent care va monitoriza respectarea normelor acesteia de către State”, - a subliniat Secretarul General.

Potrivit unei analize recente a legislației și practicii în domeniul combaterii violenței împotriva femeilor din statele-membre ale Consiliului European, guvernele au adoptat inițiative promițătoare și măsuri care corespund directivelor menționate în Convenție. Dar această analiză, publicată de către Comisia pentru egalitatea între femei și bărbați a Consiliului European, arată de asemenea și existența lacunelor.

Propunînd cu cadru complet și avînd un caracter juridic obligatoriu, Convenția va încuraja măsurile de prevenire și de protecție și va trebui să se soldeze cu o sporire a numărului de dosare deschise, urmăriri și condamnări ale autorilor violenței.

ONG-urile, Statele și societatea civilă vor celebra intrarea în vigoare a Convenției la 19 septembrie la Roma, în cadrul unei conferințe internaționale organizate de către

Consiliul European, Ministerul italian al Afacerilor Externe și Camera Deputaților italiană⁶.

Noua Convenție a Consiliului European privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice reprezintă tratatul internațional cel mai cuprinzător care abordează această gravă violare a drepturilor omului. Acesta tinde spre toleranță zero privind această formă de violență și constituie un important pas înainte pentru a face din Europa și dincolo de ea un loc mai sigur.

Prevenirea violenței, protecția victimelor și trimiterea în judecată a infractorilor reprezintă punctele cheie ale convenției. Acest instrument încearcă, totodată, să schimbe mentalitatea și sentimentele indivizilor, fiind o chemare adresată societății, în special bărbaților și tinerilor, pentru schimbarea atitudinii. În esență, convenția constituie o nouă chemare pentru egalitatea dintre femei și bărbați, întrucât violența împotriva femeilor este adânc înrădăcinată în inegalitatea dintre femei și bărbați în cadrul societății și este perpetuată de o cultură a toleranței și a negării.

Obligațiile statelor

Prevenire

- schimbarea atitudinii, rolurilor și stereotipurilor care fac ca violența împotriva femeilor să fie acceptată;
- instruirea de specialiști care să lucreze cu victimele;
- creșterea gradului de conștientizare privind diferite forme de violență și natura traumatizantă a acestora;
- includerea ca disciplină în programele școlare la toate nivelele de educație problema egalității;
- cooperarea cu ONG-urile, mass-media și sectorul privat pentru ca informarea publicului privind aceste probleme.

Protecție

- asigurarea că nevoile și siguranța victimelor pe primul plan în măsurile întreprinse;
- înființarea de servicii specializate de asistență, care să ofere asistență medicală, precum și
- consiliere psihologică și juridică a victimelor și copiilor lor;
- înființarea de suficiente adăposturi și introducerea de linii telefonice permanente pentru apeluri gratuite.

Pedepsirea

⁶ <http://www.infoeuropa.md/judiciar/intra-in-vigoare-conventia-care-va-apara-femeile-impotriva-tuturor-formelor-de-violenta/>

- luarea de măsuri pentru ca violența împotriva femeilor să fie cercetată și pedepsită în mod corespunzător;
- neacceptarea pentru rațiuni de cultură, tradiție, religie sau așa-zisă “onoare” pentru vreun act de violență;
- asigurarea ca victimele au acces la măsuri speciale de protecție în timpul anchetelor și procedurilor juridice;
- luarea de măsuri ca agențiile de aplicare a legii să răspundă imediat apelurilor de ajutor și
- să trateze situațiile periculoase în mod adecvat.

Monitorizare

Înființarea unui mecanism specific de monitorizare, care să asigure implementarea Convenției. Un grup de experți va asigura respectarea convenției de către state părți, pentru a garanta eficacitatea ei pe termen lung

Cine intră sub incidența Convenției ?

Sub incidența convenției intră femei și fete din orice mediu social, indiferent de vârstă, rasă, religie, origine socială, statut de migrant sau orientare sexuală, pentru a menționa doar câteva. Convenția recunoaște că există grupuri de femei și fete care sunt adesea expuse unor risuri mai mari de a fi supuse violenței, iar statele trebuie să ia măsuri ca nevoile lor specifice să fie luate în considerare. Statele sunt totodată încurajate să aplice convenția și altor victime ale violenței domestice, precum bărbați, copii și bătrâni.

Ce infracțiuni intră sub incidența convenției?

Convenția stabilește un număr de infracțiuni importante. Următoarele fapte trebuie sancționate penal sau sunt subiect al altor sancțiuni juridice:

- ✓ violența fizică;
- ✓ violența psihică;
- ✓ stalking-ul;
- ✓ violența sexuală, inclusiv violul;
- ✓ hărțuirea sexuală;
- ✓ căsătoria forțată;
- ✓ mutilarea genitală a femeilor;
- ✓ avortul și sterilizarea forțată..

Este un mesaj clar că violența împotriva femeilor și violența domestică nu sînt probleme private, ci dimpotrivă, avînd în vedere efectul traumatizant al acestor fapte săvîrșite în cadrul familiei, făptuitorul trebuie să primească o pedeapsă mai severă dacă victima este soția, partener de viață sau membru de familie.

Oficiul Avocatului Poporului, ombudsmanul Tudor Lazăr în parteneriat cu Asociația Promo-LEX, a lansat în perioada 15 octombrie - 25 noiembrie 2014 o Campanie de combatere a violenței în familie: „Familie fără violență, societate fără violență!” .

În cursul Campaniei au fost realizate **26** de activități. În cadrul a 4 întâlniri cu locuitorii satelor **Cojusna, raionul Strășeni, Capaclia, raionul Cantemir, satul Budești, Avdarma din UTAG**, echipa formată din angajații CpDOM, reprezentanții Promo-LEX și CAP le-au vorbit oamenilor despre mecanismele legale de protecție și cadrul instituțional existent de prevenire și combatere a violenței în familie.

Angajații CpDOM au ținut prelegeri pentru elevi și studenți în **8** instituții de învățământ, iar partenerii de campanie de la Asociația Promo-LEX au avut **5** întâlniri cu tineri din raioanele Hîncești, Orhei, Călărași, Florești, Ialoveni. CpDOM a organizat întâlniri cu polițiștii de sector din **7 raioane, respectiv, Cahul, Comrat, Cimișlia, Taraclia, Vulcănești, Basarabeasca, Florești**. Pe 24 noiembrie funcționarii Reprezentanței CpDOM din Comrat au desfășurat o masă rotundă la tema: *«Combaterea violenței domestice și promovarea drepturilor femeilor»*, cu participarea reprezentanților inspectoratului general de poliție, asistenților sociali, reprezentanților societății civile.

Astfel, compania s-a încheiat cu organizarea pe 25 noiembrie 2014, **cu o Reuniune intitulată „Mecanisme de combatere a violenței domestice în Republica Moldova, probleme și soluții”, desfășurată de Ziua Internațională pentru Eliminarea Violenței Împotriva Femeilor, la Centrul moldo-coreean de Informare și Acces din Chișinău⁷. Întrunirea în cauză a totalizat activitățile din cadrul Campaniei “Familie fără violență, societate fără violență!”**, lansată de CpDOM, Promo-LEX și CAP pe 15 octombrie 2014. IPNA Compania „Teleradio-Moldova” a fost partenerul media al Campaniei. Totodată, în cadrul reuniunii *Oficiul Avocatului Poporului, Asociația Promo-LEX, Centrul de Asistență și Protecție a Victimelor și Potențialelor Victime ale Traficului de Ființe Umane (CAP) au pledat pentru semnarea și ratificare de către Republica Moldova a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, intrată în vigoare de la 1 august anul curent.*

5. RECOMANDĂRI

1. Semnarea și ratificarea de Republica Moldova a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul);
2. Acordarea asistenței juridice garantate de stat tuturor victimelor violenței în familie;
3. Posibilitatea creării echipelor de poliție paritare (un bărbat și o femeie);

⁷ <http://www.ombudsman.md/ro/stiri/masa-rotunda-mecanisme-combatere-violentei-domestice-republica-moldova-probleme-si-solutii>

4. Finanțarea totală și în întreaga țară adăposturilor specializate și centrelor de criză pentru victimele violenței în familie;
5. Finanțarea totală și în întreaga țară adăposturilor specializate și centrelor de reabilitare a agresorilor familiari;
6. Implementarea politicilor care să ceară ofițerilor de poliție din prima linie să acționeze operativ și hotărât, pentru a proteja siguranța victimei și a asigura responsabilitatea agresorilor în așa fel, încât polițiștii să întreprindă acțiuni suplimentare, să rețină agresorii violenței, în conformitate cu prevederile legii și politici care să ceară aplicarea măsurilor de protecție, conform cererii victimei;
7. Asigurarea de faptul că polițiștii sunt instruiți de bunele practici de reacționare a faptelor de violență în familie, cum ar fi modul de efectuare unei investigații complete și elaborarea unui raport complet al actului de violență;
8. Asigurarea faptului că poliția explică agresorului ordonanța de protecție și îl informează cu privire la consecințe, în cazul în care acesta o va încălca;
9. Se va asigura faptul că procurorii vor acorda prioritate cazurilor de violență în familie, vor efectua sau conduce operativ urmărirea penală, vor decide operativ asupra calificării faptelor infracționale în timp util, pentru a evita târăgănarea acțiunilor și pericolul suplimentar pentru victime;
10. În ordinele de interdicere de a sta aproape de locul aflării victimei se va specifica o distanță minimă la care să se țină agresorul față de victimă, de exemplu, 200 de metri;
11. Asigurarea cu personal calificat în Centrele de reabilitare a victimelor și agresorilor;
12. Asigurarea faptului că judecătorii se vor conforma cerinței de a emite ordonanța de protecție în termen de 24 de ore în toate cazurile;
13. Stabilirea și realizarea unor colaborări mai eficiente dintre organe de resort implicate pentru prezentarea unor modele clare și a precizării atribuțiilor și rolul acestora.

Anexa 1 Statistica ordonanțelor supravegheate de poliție

Indicatori de bază		2012	2013	6 luni 2014
Asigurarea protecției victimelor violenței în familie	Supravegheate ordonanțe de protecție	408	448	409
	- la demersul OS	289	313	312
	- la demersul procurorului	63	30	11
	- la demersul OUP	4	19	37
	- la demersul asistentului social	3	3	0
	- la demersul victimei	48	82	48

Anexa nr. 2

Anexa nr. 5
la Instrucțiunea metodică privind
intervenția organelor afacerilor interne
în prevenirea și combaterea cazurilor de
violență în familie, aprobată prin ordinul
MAI nr. _____ din ____ _____ 2012
Domnului _____

Comisar al Comisariatului de poliție

(gradul special)

de la _____

(Numele, prenumele victimei, cetățeană, anul nașterii,

locul nașterii, adresa de domiciliere, buletinul de identitate, eliberat la, oficiul,

starea civilă, locul de muncă, numărul persoanelor aflate la îngrijire)

C E R E R E

Rog intervenția organelor de poliție în vederea soluționării situației de conflict și maltratărilor frecvente din partea (membrul de familie agresor) _____ și inițierea procedurii de acumulare a materialelor pentru înaintarea demersului către instanța de judecată, privitor la aplicarea următoarelor măsurilor de protecție față de mine și copii mei minori _____:

- **al obliga pe** _____, (se solicită măsurile necesare pentru asigurarea protecției victimelor violenței în familie, din cele prevăzute de art. 215¹ alin. (3) al Codului de procedură penală sau art. 318⁴ alin. (2) al Codului de procedură civilă).

Este important a indica situațiile care atestă imposibilitatea victimei de a se adresa personal în instanța judecătorească, privind emiterea ordonanței de protecție în procedura civilă.

Victima _____
(numele prenumele, semnătura)
data _____

Anexa nr. 3

Recomandarea nr. 47

Cu privire la aplicarea prevederilor art. 318⁶ CPC la aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie

În legătură cu faptul că, în practica judiciară se atestă cazuri de aplicare și interpretare diferită a dispoziției alin. (1) al art. 318⁶ CPC, în scopul consolidării unei practici corecte și uniforme de aplicare a acestei norme procedurale, Curtea Supremă de Justiție menționează următoarele.

În conformitate cu art. 318⁶ alin. (1) CPC, încheierea privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție și **încheierea privind aplicarea ordonanței de protecție** pot fi atacate cu recurs conform prezentului cod.

Din conținutul acestei prevederi ar rezulta că instanța de judecată, la examinarea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, emite, în cazul respingerii acesteia, o încheiere de respingere, iar în cazul admiterii - se emite o încheiere prin care se dispune admiterea cererii și o **încheiere privind aplicarea ordonanței de protecție, după emiterea acesteia.**

Articolul 318⁴ alin. (1) CPC prevede că instanța de judecată emite, în 24 de ore de la primirea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, o încheiere prin care admite sau respinge cererea, iar alin. (2) al acestui articol stabilește că, în cazul admiterii cererii, instanța emite o ordonanță de protecție prin care aplică agresorului una sau mai multe dintre măsurile prevăzute de acest alineat.

Alineatele (4) și (5) ale articolului menționat stipulează că instanța remite de îndată ordonanța de protecție poliției și organului de asistență socială spre executare imediată.

Ordonanța privind măsurile de protecție prevăzute la alin.(2) lit. e) și f) se remite spre executare imediată executorului judecătoresc în a cărui competență teritorială, stabilită de camera teritorială a executorilor judecătorești, se află domiciliul agresorului.

Astfel, raportînd prevederile art. 318⁴ CPC la prevederile art. 318⁶ alin. (1) CPC se relevă faptul că legiuitorul, prin utilizarea sintagmei „încheierea privind aplicarea ordonanței de protecție”, a avut în vedere interpretarea acesteia ca o dispoziție a instanței de judecată în vederea punerii în executare a ordonanței de protecție și nu ca un act procedural separat, avînd în vedere că nici dispozițiile Capitolului XXX1 CPC și nici ale Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45-XVI din 01.03.2007 nu prevăd forma și conținutul ordonanței de protecție, cu excepția faptului că ordonanța de protecție va cuprinde una sau mai multe măsuri prevăzute la art. 15 alin. (1) din legea menționată, art. 318⁴ alin. (2) CPC.

Însă, conform regulilor generale, textul actului judecătoresc de dispoziție, la caz, ordonanța de protecție, presupune să cuprindă mențiuni cu privire la măsurile de protecție aplicate, termenul de aplicare a acestora și condițiile de prelungire, mențiuni despre punerea în executare a acesteia, ținîndu-se cont că legislația impune executarea

imediată a acesteia, indicarea autorităților cărora le revine sarcina executării, termenul și modul de atac.

Distinct de cele relatate, se menționează că ordonanța de protecție poate fi contestată cu recurs numai împreună cu încheierea instanței de judecată prin care s-a dispus admiterea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție.

Or, în sensul celor expuse, încheierea privind aplicarea ordonanței de protecție va fi considerată ca o dispoziție a instanței judecătorești de punere în executare a ordonanței de protecție, făcându-se mențiunile respective, atât în cuprinsul ordonanței de protecție, cât și în textul încheierii judecătorești de admitere a cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, și nu ca un act de dispoziție separat.

Anexa nr. 4

HOTĂRÎREA PLENULUI

Cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXXI din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie)

Luînd în considerație faptul că practica judiciară de aplicare a prevederilor Capitolului XXXI din Codul de procedură civilă este neuniformă, întru asigurarea unei practici corecte și unitare de soluționare de către instanțele judecătorești a litigiilor privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, în temeiul art. 2 lit. e), art. 16 lit. c) din Legea cu privire la Curtea Supremă de Justiție nr. 789-XIII din 26.03.1996, art. 17 CPC, Plenul Curții Supreme de Justiție, prin prezenta hotărîre, dă următoarele explicații:

1. Instanțele judecătorești, la examinarea pricinilor civile despre aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, vor aplica prevederile Constituției Republicii Moldova, Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, Legii cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45-XVI din 01.03.2007, Legii privind drepturile copilului nr. 338-XIII din 15.12.1994, Legii cu privire la protecția datelor cu caracter personal nr. 133 din 08.07.2011 (în vigoare de la 14.04.2012), Legii cu privire la asigurarea egalității de șanse între femei și bărbați nr. 5-XVI din 09.02.2006, Codului familiei, aprobat prin Legea nr. 1316-XIV din 26.10.2000, Codului de procedură civilă, aprobat prin Legea nr. 225-XV din 30.05.2003, prevederile altor acte legislative naționale și internaționale ce reglementează raporturi similare, precum și jurisprudența CEDO.

2. Conform art. 7 alin. (1) din Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45-XVI din 01.03.2007, autoritățile și instituțiile abilitate cu funcții de prevenire și de combatere a violenței în familie sînt:

a) autoritățile administrației publice centrale de specialitate (Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei, Ministerul Educației, Ministerul Sănătății, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Justiției);

b) autoritățile administrației publice locale de specialitate:

- secțiile/direcțiile de asistență socială și de protecție a familiei;
- direcțiile generale de învățămînt, tineret și sport;
- organele ocrotirii sănătății;
- organele afacerilor interne;

c) comisiile pentru probleme sociale de pe lîngă autoritățile administrației publice locale;

d) centrele/serviciile de reabilitare a victimelor și agresorilor;

e) alte organizații cu activități specializate în domeniu.

3. Dat fiind faptul că, Capitolul XXXI a fost inclus în secțiunea C. *Procedura specială* a Codului de procedură civilă, această categorie de pricini se va examina

conform regulilor procedurii speciale, ținându-se cont de termenul de examinare specificat la art. 318⁴ alin.(1) CPC.

4. În conformitate cu art. 280 alin. (3) CPC, dacă, la depunerea cererii sau la examinarea pricinii în procedură specială, se constată un litigiu de drept ce ține de competența instanțelor judecătorești, instanța scoate cererea de pe rol printr-o încheiere și explică petiționarului și persoanelor interesate dreptul lor de a soluționa litigiul în procedura de acțiune civilă la instanța competentă.

Se atenționează că, la depunerea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie, instanța de judecată, cu respectarea dispozițiilor art. 166, 167 CPC, imediat va intenta procesul și va dispune examinarea pricinii.

Se menționează că, în cazurile de violență în familie, scopul eliberării ordonanței de protecție constă în prevenirea unui risc real și imediat, or, sunt puse în pericol viața și sănătatea victimei, în asigurarea de urgență a protecției victimei, în preîntâmpinarea unor noi acte de violență asupra victimei și/sau asupra altor membri ai familiei, precum și în prevenirea distrugerii bunurilor victimei, a averii comune a familiei.

5. În conformitate cu art. 280 alin. (2) CPC, calitatea de participant la proces o vor avea petiționarul și persoana interesată, precum și reprezentanții organizațiilor.

6. Potrivit dispozițiilor art. 318¹ CPC, pot depune în instanța de judecată cerere privind aplicarea măsurilor de protecție următoarele persoane:

- victima, membrii de familie sau reprezentantul legal al victimei;
- organul de tutelă și curatelă – în cazul minorului;
- organul de poliție;
- procurorul;
- organul de asistență socială.

În caz de imposibilitate de depunere a cererii de către victima cu capacitate deplină de exercițiu (din motive de sănătate, alte motive întemeiate), la solicitarea ei, cererea poate fi depusă de către procuror, organul de asistență socială sau poliție. În acest sens, este cazul ca procurorul sau organul de poliție să motiveze imposibilitatea depunerii cererii de către victimă. **Spre exemplu:** a fost bătută tare, este bolnavă, este într-o stare psihică deplorabilă etc. Pertinente în acest sens sînt și prevederile art. 53 din Codul familiei – dreptul copilului de a fi protejat (apărarea drepturilor și intereselor legitime ale copilului se asigură de părinți sau persoanele care îi înlocuiesc, iar în cazurile prevăzute de lege – de procuror, autoritatea tutelară sau de alte organe abilitate).

7. După primirea cererii, instanța de judecată contactează imediat poliția de sector de la locul aflării pîrîtului (agresorului) și solicită informarea acestuia despre procedura inițiată, precum și citarea legală a acestuia în ședința de judecată, ținînd cont de prevederile art. 102 alin. (4), 192 CPC.

Instanța de judecată poate solicita organului de asistență socială sau poliției, după caz, prezentarea unui raport de caracterizare a familiei vizate și a agresorului. Instanța de judecată poate solicita și alte acte necesare pentru examinarea cererii. În cazul în care, în cadrul citării legale, persoana interesată (agresorul) va refuza să primească citația sau înștiințarea, colaboratorul de poliție va întocmi un raport conform procedurii stabilite.

Neprezentarea agresorului la ședința de judecată nu împiedică instanța să examineze cererea (art. 318³ CPC).

9. Cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se depune la instanța judecătorească competentă de la domiciliul sau locul de aflare a victimei sau a agresorului, de la locul unde victima a solicitat asistență sau de la locul unde a avut loc actul de violență.

În cererea privind aplicarea măsurilor de protecție se indică circumstanțele actului de violență, intensitatea, durata, consecințele suportate și alte circumstanțe care indică necesitatea aplicării măsurilor de protecție, informația referitoare la relația dintre victimă și agresor, circumstanțele care indică la pericolul iminent de violență în viitor, referiri la cadrul juridic pertinent, măsura/măsurile de protecție solicitate.

10. Conform art. 318⁴ alin. (1) CPC, instanța de judecată, în decurs de 24 de ore, emite o încheiere prin care admite sau respinge cererea; în cazul admiterii cererii, odată cu încheierea de admitere a cererii, se va emite și ordonanța de protecție.

Ordonanța de protecție va cuprinde una sau mai multe măsuri prevăzute de art. 318⁴ CPC, art. 15 din Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45-XVI din 01.03.2007, care urmează a fi aplicate față de pârît (agresor), termenul aplicării măsurilor de protecție și condițiile prelungirii acestora, mențiuni despre termenul de recurs. Termenul de recurs este de 15 zile.

Se atenționează instanțele de judecată că, potrivit art. 318⁴ alin. (3) CPC, măsurile de protecție se aplică pe un termen de pînă la 3 luni.

Acest termen poate fi prelungit doar la cererea repetată ca urmare a comiterii de către agresor a unor fapte noi de violență în familie.

În cazul nerespectării condițiilor prevăzute în ordonanța de protecție, instanța de judecată, la cerere, poate institui și alte măsuri adecvate prevăzute expres de Codul de procedură civilă. Instanța poate sesiza organul competent în vederea cercetării acțiunilor agresorului de neexecutare intenționată sau de eschivare de la executarea hotărîrii instanței de judecată (fapte prevăzute de art.318 Cod contravențional, art. 320 Cod penal etc.).

Conform art. 385⁵ CPC, revocarea măsurilor de protecție înainte de expirarea termenului se va realiza numai la cererea întemeiată a victimei, bazată pe voința liber exprimată. În cazul examinării cererii de revocare a măsurilor de protecție pe motiv de împăcare, instanța urmează să stabilească dacă voința de împăcare a victimei este liber exprimată și dacă aceasta nu a fost supusă presiunilor din partea agresorului.

11. Instanțele judecătorești, la soluționarea cererilor privind aplicarea măsurilor de protecție, vor stabili concret ce fel de măsuri de protecție se solicită în aceste cereri și, totodată, vor constata și alte circumstanțe care au importanță pentru soluționarea pricinii, ținînd cont de stipulările art. 3 din Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie nr. 45-XVI din 01.03.2007, care definește subiecții violenței în familie și condițiile în care persoanele pot fi considerate subiecți ai violenței în familie. De exemplu: *conlocuirea sau locuirea separată*.

Instanțele de judecată nu vor aplica măsuri de protecție care nu sînt prevăzute de legislație. Spre exemplu: *obligarea de a nu comite acte de violență asupra petiționarei*.

O astfel de formulare a măsurii de protecție este alogică, deoarece violența în familie este interzisă în general.

12. În cazul în care se solicită aplicarea măsurii de protecție prevăzute de art. 3184 alin. (2) lit. a) CPC – obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor –, instanțele judecătorești vor ține cont de faptul că, deși dreptul de proprietate al agresorului poate fi violat prin aplicarea acestei măsuri, în cazurile de violență în familie, potrivit jurisprudenței CEDO, prioritate au viața și sănătatea victimei.

În acest sens, CEDO a accentuat că, în *cazurile de violență domestică, drepturile agresorului nu pot să ia locul drepturilor victimei la viață și integritatea fizică și mentală* (hotărârea din 09.06.2009 în cauza *Opuz c. Turciei*, cererea nr. 33401/02).

Mai mult, Curtea a relevat că tema violenței în familie nu este o chestiune privată sau de familie, ci o chestiune de interes public, care implică acțiunea eficientă a statului.

Pentru prima dată în jurisprudența sa, CEDO a remarcat că eșecul în a răspunde adecvat violenței de gen constituie o încălcare a art. 14 al Convenției Europene (clauza non-discriminare), indicând că violența împotriva femeilor este o formă de inegalitate.

13. Se menționează că judecarea acestei categorii de pricini urmează să se desfășoare pe principiul asigurării interesului superior al victimei (copii, femei, vârstnici), consfințit în actele internaționale fundamentale în domeniul drepturilor omului, asumate ca obligațiuni ale statului, și, la fel, pe principiul *toleranței „zero”*, adică aplicarea măsurilor de protecție trebuie să aibă un efect descurajant pentru agresor.

14. La examinarea cererii privind aplicarea măsurilor de protecție, se va ține cont de respectarea *principiului confidențialității*.

Instanțele judecătorești urmează, în toate cazurile, să solicite victimei părerea referitor la necesitatea judecării pricinii în ședință secretă în sensul dispozițiilor art. 23 CPC, pentru a preveni divulgarea informațiilor care se referă la unele aspecte ale vieții acesteia.

În dependență de situație, instanța va decide aplicarea art. 23 alin. (3) CPC, indiferent de părerea victimei.

15. Se explică faptul că, în procesul pregătirii și înaintării cererii de chemare în judecată în cauzele pornite în procedură contencioasă, în condițiile legii, se poate solicita instanței de judecată, după caz, aplicarea măsurilor de protecție ca măsură de asigurare a acțiunii.

Cererea va conține, în acest caz, motivarea necesității aplicării măsurilor de protecție, indicându-se măsurile concrete care se solicită, referirea la dispoziția Codului de procedură civilă privind asigurarea acțiunii (art. 175 alin. (1) lit. b) prevede expres, ca măsură de asigurare a acțiunii, interzicerea pârâtului de a săvârși anumite acte).

Spre exemplu: măsurile de protecție pot fi aplicate ca măsură de asigurare a acțiunii în pricinile civile pornite în condițiile art. 31 Codul familiei (cererea de declarare a nulității contractului matrimonial; lezarea intereselor unuia dintre soți, ale copiilor minori; limitarea dispunerii unilaterale de bunuri), în condițiile art. 68 Codul familiei (cererea privind decăderea din drepturile părintești), în condițiile art. 94 Codul familiei (cererea cu privire la declararea nulității contractului privind plata pensiei de

întreținere), în condițiile art. 47-53 din Legea privind regimul juridic al adopției nr. 99 din 28.05.2010 (cererea referitoare la desfacerea adopției).

16. În conformitate cu art. 85 alin. (1) lit. c) CPC, victimele violenței în familie sînt scutite de achitarea taxei de stat pentru cererile privind aplicarea măsurilor de protecție.

Însă, avînd în vedere dispozițiile art. 98 alin. (1) CPC, cheltuielile aferente judecării pricinii, suportate de instanța judecătorească, precum și taxa de stat, de a căror plată reclamantul a fost scutit, se încasează la buget de la pîrît proporțional părții admise din acțiune.

17. Se atenționează că, pentru cererile prin care se solicită aplicarea măsurilor de protecție prevăzute de art. 3184 alin. (2) lit. a), b), c), d), g), h) și i) CPC, taxa de stat se va încasa de la pîrît conform art. 3 pct. 1) lit. e) din Legea taxei de stat nr. 1216-XII din 03.12.1992, care prevede încasarea taxei de stat pentru cereri de chemare în judecată cu caracter nepatrimonial (sau care nu urmează a fi evaluate) în mărime de 500%.

Cotele procentuale fixe sînt calculate în unități convenționale. Unitatea convențională este egală cu 20 de lei.

Pentru cererile prin care se solicită aplicarea măsurilor de protecție prevăzute de art. 3184 alin. (2) lit. e) și f) CPC, taxa de stat se va încasa de la pîrît conform art. 3 pct. 1) lit. a) din legea menționată.

18. Ordonanța de protecție privind măsurile de protecție prevăzute la art. 3184 alin.(2) lit. a), b), c), d), g), h) și i) CPC instanța o va remite de îndată poliției și organului de asistență socială spre executare imediată.

Ordonanța privind măsurile de protecție prevăzute la art. 3184 alin.(2) lit. e) și f) CPC se remite spre executare imediată executorului judecătorec în a cărui competență teritorială, stabilită de camera teritorială a executorilor judecătorești, se află domiciliul pîrîtilui (agresorului).

Încheierea privind admiterea sau respingerea cererii de aplicare a măsurilor de protecție și încheierea privind aplicarea ordonanței de protecție pot fi atacate cu recurs conform dispozițiilor Codului de procedură civilă.

Contestarea încheierii privind aplicarea ordonanței de protecție nu suspendă executarea măsurilor aplicate.

**Președintele Curții
Supreme de Justiție Mihail Poalelungi**

Chișinău

28 mai 2012

nr. 1